

Heide [VERTELT]

www.heidevertelt.be

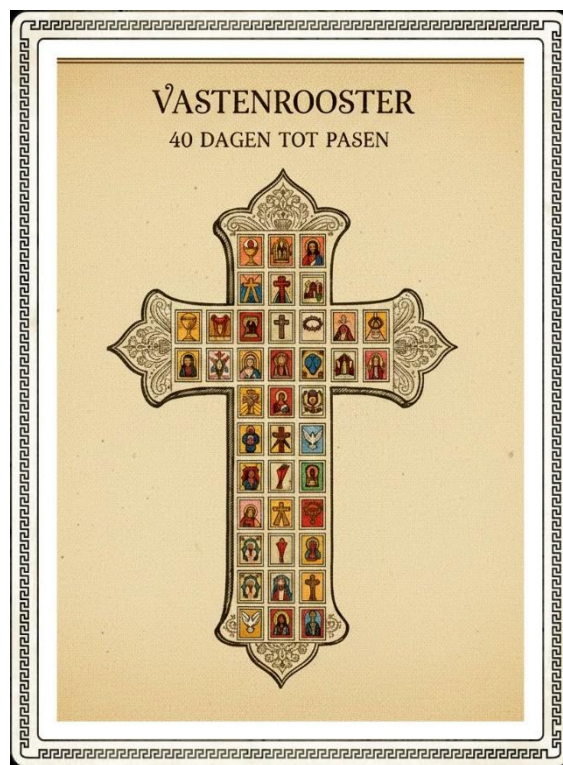

319

22 februari 2026

Prentjes sparen in de vastentijd.

In de jaren zestig kregen wij bij het begin van de vastentijd een blad met 40 vakjes, voor elke dag een, tot Pasen. Het zag er onschuldig uit: een sobere kalender, soms met een kruis of een vrome afbeelding erboven. Maar het blad was meer dan papier. Het was een systeem. Wij moesten elke dag naar de mis. Niet alleen op zondag, maar dagelijks. Aan het einde van elke viering kregen we een klein prentje, een kruiswegstatie, een afbeelding van Jezus, een kelk, een doornenkroon, dat thuis in het juiste vakje werd gekleefd. Een gevuld vakje betekende aanwezigheid. Een leeg vakje betekende afwezigheid. Zo eenvoudig was het. En precies daarin zat de kracht van het systeem. Het geloof werd meetbaar gemaakt. Niet in overtuiging of begrip, maar in zichtbare tekens. Het ging niet om wat zich vanbinnen afspeelde, maar om wat kon worden gecontroleerd. Wie trouw was, kon het tonen. Wie één dag miste, droeg dat zichtbaar mee. Wij waren bang voor een wit vakje. Die angst was reëel. Tegen het einde van de vastentijd werd het blad nagekeken. Was alles ingevuld, dan was er goedkeuring, soms een geschenkje. Maar ontbrak er een prentje, dan volgde vaak een uitbrander van de pastoor. Geen nuance, geen gesprek over waarom je er niet was. Een lege plaats was een tekort. In een tijd waarin de pastoor nog een onaantastbare autoriteit was, kwam zo'n terechtwijzing hard binnen. Het was beschamend en vernederend, al werd het zo niet genoemd. Er bestond een uitweg: in de laatste week vóór Pasen konden we soms inhalen. Twee keer op één dag naar de mis of een viering betekende twee prentjes. Zo probeerden we de administratie van onze ziel recht te zetten. Kinderen zaten 's morgens vroeg én later opnieuw in de kerkbanken, niet uit innerlijke bewogenheid, maar om een fout recht te trekken. Het systeem liet geen leegte toe. Elk vakje moest dicht. Wat bedoeld was als voorbereiding op Pasen, werd in de praktijk een oefening in gehoorzaamheid. De dagelijkse gang naar de kerk was minder

Maak reclame in “Heide vertelt” en bereik minstens 1500 lezers uit Heide en omgeving. Een goedkopere manier om uw reclame aan de man te brengen ga je niet vinden!

Info: redactie@heidevertelt.be

een keuze dan een verplichting. De prentjes fungeerden als stille controlekaart. De vastentijd werd niet alleen een periode van bezinning, maar ook van toezicht. Achteraf bekeken toont dit gebruik hoe sterk de kerk toen het dagelijks leven bepaalde. Kerk, school en gezin vormden één gesloten wereld. De grens tussen geloofsopvoeding en gedragsdiscipline was dun. Angst werkte efficiënt. Ze zorgde ervoor dat wij kwamen, dat wij kleefden, dat wij telden. Vandaag is dat bijna onvoorstelbaar. De gedachte dat kinderen dagelijks naar de mis zouden moeten en gecontroleerd worden op hun aanwezigheid, botst met het huidige idee van vrije geloofsbeleving. Het witte vakje heeft zijn dreiging verloren. Maar wie er toen bij was, weet hoe het voelde. Een klein vierkantje op een blad papier kon zwaar wegen. Het herinnert ons eraan dat geloof in die tijd niet alleen werd beleefd, maar ook afgedwongen. Vakje per vakje.

Rond het midden van de jaren zestig (na het Tweede Vaticaans Concilie, 1962-1965) begon dit systeem in veel stedelijke gebieden langzaam af te brokkelen. De strikte controle maakte plaats voor een wat modernere aanpak. Echter, in veel dorpen en op katholieke scholen bleven deze praktijken tot ver in de jaren zestig (en soms begin zeventig) de norm.

(Bijdrage van Wim Kuyps)

Nog “Naklanken van de eerste week van de Heide”. Vervolg.

François Overlaet stuurde ons nog een vervolg op de reactie die hij eerder al gaf op ons artikel over de week van de Heide in 1952.

Natuurpunt heeft in 2009 een optie genomen op de aankoop van ongeveer 360 hectare bos, heidegebied, waaronder de Nelse Duinen, de Boterbergen, het Nols ven het Stappersven, dat toebehoorde aan de familie Carlier. Natuurpunt heeft in 2009 de hulp van weldoeners ingeroepen om die 360 hectare, 830.000 euro, te financieren op één jaar tijd! Natuurpunt is daarin gelukt. Waarschijnlijk zijn er vele Kalmthoutenaren en Heidenaren die er voor een hectare of meer hun bijdrage hebben geleverd voor de volledige aankoop van die 360 hectare! Dat zijn de vruchten van de bewustwording van de waarde van het reservaat dat begonnen in dankzij de eerste “Week van de Heide”! Daar is het niet bij gebleven! Vele vrijwilligers van Natuurpunt uit de omgeving kwamen jaarlijks de exoten verwijderen: onder andere rododendrons en vogelkers... Natuurpunt is ondertussen uitgegroeid tot een bekwame onderneming met steun van de Vlaamse overheid. Met meer dan 135.000 leden en gezinnen waaronder gespecialiseerde medewerkers die de bedreigde en kwetsbare natuur herstellen in Vlaanderen, het daarbij medewerken met Natagora in Wallonië en Brussel.

Ik stel u Florian Lauwryssen voor, een ‘Ecohydroloog’ die onlangs de rangen van Natuurpunt heeft vervoegd. Zijn opdracht is dubbel: hij optimaliseert het waterbeheer in alle Vlaamse natuurgebieden. Hij beschrijft het beleid van Natuurpunt in het Grenspark Kalmthoutse Heide door een wetenschappelijke berekening van het waterpeil, b.v. in het Stappersven die Natuurpunt de laatste 10 jaar tracht in optimale vorm te krijgen. Dat doet Natuurpunt om het waterpeil van het Stappersven te verhogen, door oevers te herstellen en door dichte dennenbossen om te vormen tot stuifduinen en heide, in functie van infiltratie. Dennen verdampen veel water eveneens in de winter. Grachten worden zo nodig gedempt... om het

grondwater beter te kunnen vasthouden. Florian Lauwryssen berekent dat die ingrepen een gebied herstellen van 200 hectare en slaan op jaarbasis een water-volume op van 750.000 m³. Het omvormen van dennenbos naar stuifduinen en heide alleen al is goed voor 215.000 m³ extra grondwater. Stappersven is een historisch veengebied. Veengebied houdt in de bodem veel water vast, in die mate dat er zelfs in droge

omstandigheden een wateroverschot kan bestaan. De Nederlandse drinkwaterleverancier Evides, infiltreert in een ander ven, waaruit het vanuit een diepte van 80 meter opnieuw kan opgepompt worden. Natuurpunt ontvangt daarvoor van Evides een vergoeding, maar de grote winst zit hem in het feit dat we niet enkel biodiversiteit van het gebied beschermen, maar op termijn ook opnieuw de ondergrondse lagen voeden. Zo *betoogt Florian Lauwryssen*: Natuurpunt voert in het Nolsven (onderdeel van de Kalmthoutse Heide/Stappersven) cruciaal herstelbeheer uit om uitdroging tegen te gaan en veen te beschermen. Door een groot **foliescher** te plaatsen wordt het water langer vastgehouden. Dit herstelt zeldzame veenvegetatie, vermindert de CO2-uitstoot door uitdroging en creëert broedgebied. De Nol is een voormalig veengebied. Natuurpunt voorkomt dat de in de bodem opgeslagen CO2 vrijkomt door de waterstand te verhogen. Met het plaatsen van dat foliescher is een ingrijpende techniek toegepast: het dient om het water in het gebied te houden. Dit groot foliescher, 1000 meter lang omsingelt het ven en

dient om het veen nat te houden. Door dit foliescher te plaatsen, blijft het kostbare water in het gebied zonder dat aanpalende eigenaars hinder ondervinden. Dit beheer wordt uitgevoerd met ondersteuning van de Europese Unie en Vlaanderen. Het bevordert eveneens biodiversiteit: door de vernatting krijgen zeldzame soorten zoals veenmossen, zonnedauw en veenpluis meer kansen ten koste van het pijpenstrootje-woekering.

- De gouverneur van de Provincie Antwerpen heeft verleden jaar een algemeen verbod uitgevaardigd om water

uit rivieren en beken (zoals de A in Essen en Kalmthout) op te pompen... De klimaatverandering brengt met zich te langere droogte mee en te hevige regens die overstromingen kunnen veroorzaken. Daarvoor wordt Natuurpunt eveneens aangesproken in Vlaanderen om er terug 'sponsige' bodems te herstellen die overtollig water vasthouden en droogte tegen gaan, in plaats dat het regenwater te snel wordt afgevoerd naar zee... Coca-cola en Google verlenen eveneens een bijdrage omdat die bedrijven op lange termijn niet zonder drinkwater zouden komen zitten voor hun productie of om hun servers af te koelen! Maar wat gebeurt er met de waterwinning nabij de Nol in Essen dat water oppompt om naar de haven van Antwerpen te sturen? Dat blijft een raadsel...

De 'Mont Noir', aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, is grondig herstelt met behulp van de Europese Unie. Met Louis Verpraet en zijn zoon Georges zijn we het resultaat gaan bewonderen. Alle exoten verdwenen, prachtige heide-partijen, en langs de boskant een aantal bosmierennesten van bijna een meter hoog...

(bijdrage van François Overlaet, foto's Natuurpunt)

Mooie foto van daklook!

Er is in onze gemeente toch nog daklook aan te treffen. Myriam Luyckx stuurde ons een mooie foto door van daklook, de plant die bij haar op het dak groeit en zelfs nu in de winterperiode mooie bloemen geeft!

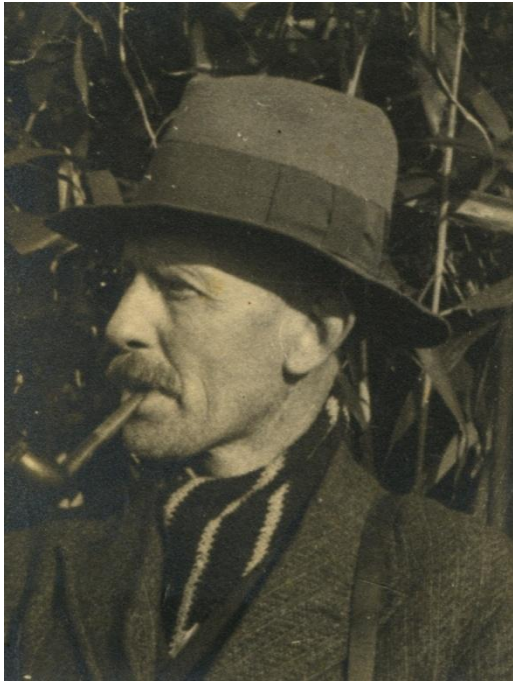
Sus Verleije vond daklook bij hem op de brievenbus en wil zelfs een stekje ervan aanbieden!

Kijkuit heeft niets met de overweg te maken!

Heel wat bewoners van onze gemeente zijn de mening toegedaan dat de Kijkuitstraat destijds zo genoemd werd om reden dat er een spoorwegovergang is. De naamgeving heeft echter niets te maken met het gevaar van de spoorwegovergang. "Kijk-uit" is een veldnaam en geeft een hoger gelegen gebied aan van waaruit men een lagergelegen gebied kan zien. Vermoedelijk werd de naam "Kijkuit" al in de 17de eeuw aan deze omgeving gegeven door doortrekkende soldaten.

Puttenaar bouwde Spaanse bivak in de Geusenback!

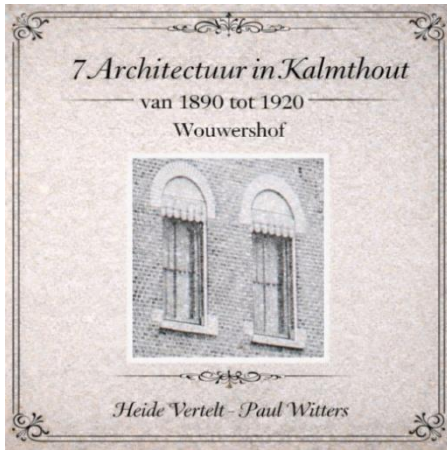

We herinneren ons nog de periode dat langsheen de Canadezenlaan tussen de Geusenbacklaan en de Putsesteenweg hier en daar wegeltjes waren getrokken en kleine perceeltjes grond waren afgebakend welke dan als tweede verblijf diensdeden. In de eerste bocht van de Fazantenlaan komende vanaf de Canadezenlaan vind je er nog de laatste restanten van. Als vroegere wijkagent van Heide herinner ik mij nog de veelheid van dergelijke verblijven, ze moesten immers jaarlijks bezocht worden gezien er een gemeentebelasting gold op tweede verblijven.

Ver voor mijn tijd was daar ook het verblijf van wijlen Gerard Van Bouwel, zowat midden in de streek Klein Zwitserland en toegankelijk via de Canadezenlaan. Gerard was een wat zonderlinge figuur die in Putte woonachtig was. Hij had er jarenlang de postmeester geweest. Wanneer de pensioenleeftijd was gekomen ging hij zich nog meer bezighouden met zijn uitgebreide reeks "hobby's". Hij werd geboren in Kapellen op 29 april 1885, hij is nooit gehuwd

geweest. Hij kwam uit een gezin met 15 kinderen. Samen met een ongehuwde zus woonde hij in de Ertbrandstraat. Gerard was in heel wat geïnteresseerd: hij was imker, had een eigen tabaksplantage, maakte foto's en ontwikkelde deze zelf in zijn donkere kamer, achter zijn woning had hij een smidse en schrijnwerkerij gebouwd op een schuilkelder, hij was ook jager, speelde bombardon in de harmonie, kortom hij was een selfmade man. Toen hij eenmaal op pensioen was reed hij dagelijks naar zijn stukje grond in Klein Zwitserland waar hij zelf zijn "Spaanse bivak" bouwde, zijn buitenverblijfje, hij kon zowat alles! Na de oorlog was hij zich gaan bezighouden met uit oud oorlogsmateriaal voorwerpen te vervaardigden: koolschoppen, schoentrekkers, kapmessen, bijlen, spaden, strijkijzers; zowat alles maakte hij van gevonden oorlogsmateriaal. De boeren uit de omgeving brachten overblijfselen van V2's met paard en kar tot bij hem, niets ging verloren. Gerard maakte van dit alles mooie, stevige en niet roestbare voorwerpen, die hij dan meestal nog gratis weggaf. Ook in zijn "Spaanse Bivak" in Heide zette hij deze werkzaamheden verder. Met zijn typisch klakje, zijn fijn brilletje en zijn onafscheidelijke pijp was hij een graag geziene figuur. Zijn "Spaanse bivak" was eigenlijk een betonnen gebouwtje met tralies voor de ramen en een zware ijzeren deur, zo konden zijn schatten niet gestolen worden. Binnen een sofa, een tafel en stoelen, een kachel en aan de muur de huid van een zelf geschoten everzwijn. Bezoekers trakteerde hij er met koffie, cacao of oxo, of met zelfgemaakte wijn van appels, krieken of rabarber. Op tafel had hij een gastenboek liggen. Gasten trakteerde hij ook met zelfgebakken pepermoppen. Hij verwende zijn bezoekers! Rondom zijn bivak hingen heel wat vogelkastjes, voor zijn vriendjes zegde hij telkens! Met die vriendjes, eekhoortjes en fazanten genoot hij er van de rust in het bos en knutselde hij zowat alles in elkaar! Gerard overleed op 24 juni 1965 in de Sint-Jozefskliniek in Kapellen. De jongste zus van Gerard was gehuwd met Hubert Lathouwers, het gezin Lathouwers woonde in de Guido Gezellelaan in Heide.

(bronnen voor dit verhaal: familieleden en artikelen verschenen in het weekblad De Polder)

7. Wouwershof

Omschrijving: **Wouwershof**

Statiestraat 99-101

Een riante villa/"huis van plaisantie"
uit het begin van de 20e eeuw,
gebouwd in de omgeving van het station
toen de heidegemeente populair
werden bij gegoede stedelingen.

Historiek (tijdlijn)

- 1908: gebouwd als imposante neoclassicistische villa, op initiatief van notaris L. Vandewouwer (ook omschreven als ere-burgemeester van Kapellen).
- Eerste Wereldoorlog: het gebouw loopt oorlogsschade op.
- 1919: na WOI hersteld en vergroot.
- Na de Tweede Wereldoorlog: het herenhuis functioneert een tijd als opvanghuis voor adolescenten die er geplaatst worden door gerechtelijke instanties.
- Recentere/latere eigendom: volgens dezelfde bron is/was het eigendom van de familie Theuns.
- De naam "Wouwershof" wordt ook gelinkt aan (Léonce) Van den Wouwer, notaris die er woonde (Statiestraat).

Opmerking: de publiek vindbare bronnen spreken zowel over "L. Vandewouwer" als over "(Léonce) Van den Wouwer" in relatie tot het Wouwershof.

Architectuur

- Stijl: omschreven als neoclassicistisch en "typisch voorbeeld" daarvan.
- Gevel/voorbouw: de huidige veranda aan de voorzijde verwijst naar een vroeger neoclassicistisch voorgevelterras met:
 - een prachtig balkon
 - smeedijzeren balustrade
 - achter een imposante toegangstrap

voor- en
achterzijde
van
Wouwershof
– Hoelen –
1908/1909

Dit geeft al een vrij duidelijke architecturale "leesbaarheid": een statige, symmetrisch-ogende villa met klassieke representatie-elementen (trap/balkon/ijzerwerk), typisch voor neoclassicistische burgerlijke woningen uit die periode.

Ruimere context: stationswijk & "huizen van plaisantie"

De bron kadert het Wouwershof in de bredere ontwikkeling rond het station (begin 20e eeuw): naast landbouwbebouwing verschijnen grotere villa's (neo-stijlen/cottage) die later soms een sociale herbestemming kregen.

Aan de overkant/rechtover het Wouwershof lag historisch ook **Hotel des Chasseurs** (met achterliggende hoeve), een voorbeeld van hoe toerisme/verblijfscultuur rond station en heide meespeelde; dat hotel werd later afgebroken.

www.heidevertelt.be voor nog meer foto's

Volgende week: **8. Pastorie Nieuwmoer**
(bijdrage van Paul Witters)

NMBS bestaat 100 jaar!

Eugeen Lorriper woont in Heide en heeft een lang spoorwegverleden. Hij wees ons op het 100-jarig bestaan van de spoorwegmaatschappij NMBS (Nationale maatschappij der Belgische spoorwegen). Zij werd opgericht op 23 juli 1926 als opvolger van de toen noodlijdende “Belgische staatsspoorwegen”. Voor jou als lezer hebben wij met Eugeen vijf “spoorweetjes” verzameld die wij de komende weken met onze lezers willen overlopen en doen herinneren.

Vandaag: het perronkaartje!

Als je vroeger iemand wilde uitwuiwen of afhalen in het station kon je zomaar niet vrij op het perron lopen, men moest er een perronkaartje voor kopen. Ook de kaartjesknipper had er werk mee, met zijn kniptang werd het kaartje gevalideerd. Hetzelfde gebeurde vroeger met een treinticket. Het waren kartonnen kaartjes die je moest afgeven als je na een treinreis het perron verliet. Het gebruik stamt uit de tijd dat

het ticket alleen in de stations werden gecontroleerd en dat dit niet op de trein zelf gebeurde. Een trein was ingedeeld in compartimenten en de treinconducteur kon, wanneer de trein in beweging was, niet van het ene naar het andere compartiment. Om reizigers en bezoekers op het perron te onderscheiden waren er dus aparte kaartjes “de perronkaartjes”. Tijdens de laatste periode dat ze gebruikt werden kostte ze 10 frank, iets dat men moest over hebben om iemand uit te wuiven, of af te halen!

(foto een perronkaartje geldig in het station Essen op 23 oktober 1992, bron VRT-nieuws)

Voor alle lezers van het boek: “Waar Lijn 12 haar sporen achterliet”

Het is zoals altijd, na het uitkomen van ons boek ontvang ik nog steeds bijkomende foto's. Deze twee zeer mooie foto's wil ik met jullie allemaal delen.

De eerste foto dateert uit 1912/1913 en werd genomen met zicht op het vroegere hotel ‘In den Nieuwen Buiten’. Op de voorgrond geeft dit een zeer duidelijke kijk op de vroegere overweg. Het is een foto opgenomen door Hoelen met nummer 6978. OW 33 gelegen aan de Korte Franse lei.

De tweede foto, genomen aan de halte van het station Kapellenbos. Dit beeld van Hoelen met nummer 8308 werd opgenomen in 1921. 'Le départ du train' die klaarstaat om te vertrekken richting Essen, OW 32 – Blokskesweg Kapellen.

(Paul Witters – foto's Lijn 12)

Weerspreuken in de vastentijd!

- De vastentijd zonder regen, verkondigt een jaar met veel zegen".
- "Maart droog, mei nat, veel hooi en zaad in het vat".
- "Maartse regen is geen zegen".
- "Als in maart felle wind gaat komen, komt er veel fruit aan de bomen".
- "Sneeuw in maart, voor vrucht en druiven nadeel baart".
- "Een inhoudende maart is geld waard".
- "Maartse buien die luien, dat de lente eraan komt kruien".
- "Is maart met rode zon, dan wordt het pas een warme bon".

Uit de oude doos:

één van de zussen van Gerard is hier op stap met haar moeder gezeten, in wat voor een "bakfiets" moet doorgaan, door Gerard gemaakt. Op de tweede foto een aantal voorwerpen, nog in het bezit van de familie, gemaakt van overblijfselen van gevonden oorlogsmaterialen. (een foto van Leo Lathouwers)

We komen met twee foto's nog even terug op het hierboven vermeld artikel over Gerard Van Bouwel. We kregen van familielid Jo Van Bouwel een mooie foto:

*Heide vertelt is een uitgave van
de VZW Heide vertelt.
Redactie: Heidestatiestraat 58/1
2920 Kalmthout
0477/22.24.81
www.heidevertelt.be*

